

GRADUN AIHEITA

Alla on gradun aiheita, joita on sattunut tulemaan mieleeni eri yhteyksissä. Olen pyrkinyt hiukan kirjoittamaan siitä, millaisia mahdollisia graduja näen aiheissa. Jos tartut aiheeseen, et tietenkään ole sidottu alla hahmoteltuihin tutkimuskysymyksiin, vaan ne pitää ymmärtää alustavina ehdotuksina siitä, mitä voisit tutkia. Alustavista kehitelmistä on usein pitkä matka lopullisiin tutkimuskysymyksiin. Tämä aihevalikoima täydentyy silloin tällöin.

Nämä aiheet liittyvät vain välillisesti käynnissä oleviin tutkimusprojekteihini. Päätymässä on asunovarallisuuden käyttöä vanhuudenturvana koskeva tutkimus, jonka puitteissa on kerätty laajahko teemahaastattelututkimus, jossa on kysytty monenlaisia asioita omistusasumisesta ja vanhuudenturvasta. Meneillään on naapuruussuhteita ja -kiistoja koskeva tutkimus, jossa on kerätty muun muassa nettikyselyaineisto vastaajien suhtautumisesta ja suhteesta naapureihin. Jälkimmäinen sisältää myös avokysymyksiä, joita voi analysoida myös laadullisesti. Ja tarjoutuu myös mahdollisuus laadullisen ja määrällisen yhdistämiseen. Alkamassa on asunopolitiikan muutosta koskeva tutkimus. Siinä ei ole vielä tarjolla aineistoja, mutta aiheita voisi löytyä. Jos nämä kiinnostavat, ota yhteyttä.

Olen ohjannut ja ohjaan kaikenlaisia graduja, mutta erityisen mielelläni ohjaan graduja tässä hahmotelluista aihepiireistä.

Asunnonhankinnan mikrososiologia

Asumispreferenssejä ja asunnonvalintaa on tutkittu paljon kyselytutkimuksin, ja asunnonvalinnasta on vakiintuneita malleja, jotka useimmiten perustuvat ajatukselle rationaalisesti käyttäytyvästä kuluttajasta. Arkikokemus kuitenkin kertoo, että asunnonvalinnassa ei ainoa ratkaiseva tekijä ole järki vaan tunneperäisillä tekijöillä on myös merkitystä: jokin asunto vain tuntuu jo ensi näkemältä oikealta. Survey on myös individualistinen: preferenssit näyttävät yksilöllisinä, samoin kuin valinnatkin. Monet meistä kuitenkin elävät parisuhteissa ja perheissä, eivätkä asumisen valinnat seuraa pelkästään yksilöllisistä mielihaluista ja mahdollisuuksista. Asunnon hankintaa koskevat päätökset ovat usein seurausta perheen sisäisistä neuvotteluista, halujen yhteen sovittamisesta, riskien ja mahdollisuuksien pohtimisesta ynnä muusta sellaisesta. On myös järkevää nähdä asunnon etsintä ja lopullinen valinta prosessina, jossa erilaiset näkökohdat korostuvat eri tavoin eri aikoina. Gradun(je)n aiheena on asunnon valinnan prosessin konkreettinen toteutuminen. Toteuttamistapana olisivat tapaustutkimukset, joissa kotitalouksien asunonetsintää ja valintaa seurattaisiin ajassa tehden haastatteluja ja havainnoiden. Aiheesta on mahdollista tehdä useita graduja, koska ei ole todennäköistä, että yhdessä voitaisiin käsitellä kovin montaa erityyppistä tapausta. Hiljattain julkaistussa kirjassa Anneli Juntto (toim.): Asumisen unelmat ja arki (Gaudeamus: Helsinki 2010) on hieman tämän tyyppistä tutkimusta, josta saa osviittaa oman työnsä toteuttamiselle.

Maratonin sosiaalinen maailma

Pitkänmatkanjuoksu on Suomessa suhteellisen suosittu harrastus. Aiemmin sitä harrastettiin enemmän kilpailuhenkisesti, eli juoksijoista suurin osa tavoitteli hyviä aikoja ja sijoituksia.

Nykyään kun harrastajamäärät ovat kasvaneet ovat tosissaan kilpailevat jääneet vähemmistöön (esimerkiksi netistä löytyvä Janne Holménin Ruotsin suomenkieliselle Sisuradiolle antama haastattelu sivuaa tätä). Useimmat juoksevat nyt vain haastaakseen itseään. Osa harrastusta on osallistuminen juoksutapahtumiin, joita Suomessa järjestetään kevästä pitkälle syksyyn kymmenittäin. Erityisesti juoksutapahtumissa tiivistyy hyvin se, että pitkänmatkanjuoksu on oma sosiaalinen maailmansa, eli rajattu elämänpiiri, jossa on omia arvostuksia ja ajattelutapoja, mentaliteettinsa, diskurssinsa ja kuluttamisen muotonsa. Sosiaaliseen maailmaan voi kuulua eriasteisesti, ja näkökulma erottaa erilaisia kuulumisen tyyppisiä sisäpiiriläisistä turistiin. Tämän sosiaalisen maailman piirteitä olisi herkkullista tutkia etnografisesti. Mahdollisia ovat myös teemahaastattelututkimukset rajatuista kysymyksistä (esimerkiksi harrastuksen merkityksestä) tai kyselytutkimukset.

Jääkiekkoyleisötutkimuksen toistaminen – ja mahdollinen jalkapalloyleisöä koskeva tutkimus

Sosiologian oppiaineessa tehtiin 1995 ja 2000 praktikumtöitä, joitten kohteena oli turkulainen jääkiekkoyleisö. Suomen ensimmäisen jääkiekon maailmanmestaruuden innoittamana haluttiin tutkia jääkiekon merkityksiä turkulaisille. Erityisesti kiinnosti, missä määrin paikalliset joukkueet miellettiin turkulaisuuden symboleiksi ja edustajiksi. Tehtyjen harjoitustöitten pohjalta Anu-Hanna Anttila ja Hannu Ruonavaara toimittivat 2001 ilmestyneen kirjan Jääkiekkoilta Turussa. Tutkielmia kiekkoyleisöstä (Kirja-Aurora: Turku). (Kiinnostuneet voivat pyytää kirjan minulta.) Praktikuntöitten puitteissa siis havainnoitiin kiekkoyleisöä ja tehtiin temaattisia pikahaastatteluja otteluissa. Vuonna 2000 aineistonkeruuta laajennettiin niin, että yhdessä ottelussa kerättiin 300 vastauksen kyselyaineisto. Nyt 10-15 myöhemmin olisi kiinnostavaa toistaa osa tai kaikki aikaisemmat tutkimusosiot. Jos lähdetään tekemään esimerkiksi kyselyä, voisi olla tarkoituksenmukaista, että aineistonkeruuseen saataisiin mukaan jokin opiskelijaryhmä, jonka tutkimusharjoitteluun asia kuuluisi (tämä on järjestettävissä). Myös on mahdollista, että tutkimusta lähdetään toteuttamaan parityönä. On ollut mahdollista, vaikkakin harvinaista, että tehdään yhteisgradu.

Oppiaineessa on tehty yksi gradu, jossa tutkitaan jalkapalloyleisöä Turussa. Tämä on kiinnostava aihepiiri erityisesti siksi, että Turussa on kaksi paikallista jalkapallojoukkuetta. Arkikäsitys on, että joukkueet vetoavat sosiaaliselta asemaltaan jossain määrin erilaiseen kannattajakuntaan. Olisi kiinnostavaa tutkia, pitääkö tämä paikkaansa – ja myös selvittää esimerkiksi, miten turkulaisiksi joukkueet koetaan. Tämä voisi tapahtua esimerkiksi kyselytutkimuksen avulla. Molemmilla joukkueille on nykyään myös hyvin organisoitu fanijoukko. Paikalliskamppailuissa fanijoukkojen välinen verbaalinen aggressio nousee tasolle, joka tavallista katsojaa ihmetyttää. Fanijoukkojen ja niitten välisten suhteitten tutkimus voisi olla hyvin mielenkiintoista. Esikuvia tämän tyyppisestä tutkimuksesta löytyy erityisesti Englannista, esimerkiksi Marshin ja kumppaneitten *The Rules of Disorder*. Tätä tematiikkaa voisi selvittää etnografisen tutkimuksen keinoin.

Asumistason ja -kulttuurin muutos noin 1900-2010

Minuun on ottanut yhteyttä erään Turun keskustassa sijaitsevan asunto-osakeyhtiön hallituksen puheenjohtaja tarjoten gradun aihetta. Kysymyksessä on yksi Turun vanhoista asunto-osakeyhtiöistä. Yhtiö omistaa neljä erilaista asuintaloa, joista vanhimmat on rakennettu 1800-luvun lopulla. Taloihin kuuluu muun muassa Alvar Aallon suunnittelema Standardivuokratalo. Taloja pidetään kulttuurihistoriallisesti arvokkaina. Kuten saamassani viestissä muotoillaan, kiinnostavaa on miten ”entisestä köyhälistökadun korttelista on tullut suojelun arvoinen kulttuurimaisema”. Yhtiöstä on kirjoitettu aikaisemmin jonkin verran: taidehistorian gradu, historiikki sekä kaunokirjallisuutta. Mielestäni tämä yhteydenotto tarjoaa hyvän mahdollisuuden tehdä gradu, jossa mikrohistoriallisen sosiologian keinoin (ks. Marja Suonisen (nyk. Andersson) artikkeli Sosiologia-lehdessä 1/2001) tarkastellaan asumistason, -tapojen ja -kulttuurin muutosta viimeisen sadan vuoden aikana. Aineistona olisi taloyhtiön papereita ja elämäkertahaastatteluja.

Analyttinen induktio sosiologian menetelmänä

Joissain laadullisen tutkimuksen menetelmäoppikirjoissa suositellaan päättelymenetelmää, jota kutsutaan analyttiseksi induktioksi. Menetelmällä on pitkä historia, ja se on alun perin kehitelty tiiviissä yhteydessä empiiriseen etnografiseen tutkimukseen. Amerikkalainen Lindesmith mainitaan usein analyttisen induktion idean muotoilijana. Analyttisellä induktiolla on kuitenkin tarkoitettu hyvin monenlaisia asioita, ja vuosien varrella siitä ja sen pätevydestä on aika ajoin keskusteltu. Viimeisimpiä keskusteluja on yksi luku Martyn Hammersleyn kirjassa *Questioning Qualitative Inquiry. Critical Essays* (Routledge: Los Angeles ym 2008). Gradun aiheena on analyttisen induktion tarkastelu sosiologian menetelmänä. Mistä analyttisen induktion idea on lähtöisin? Miten se on kehittynyt ja muuntunut? Mitä kaikkea analyttisellä induktiolla on tarkoitettu? Miten sitä on kritisoitu ja puolustettu? Miten sitä on empiirisessä sosiologiassa sovellettu? Onko analyttinen induktio pätevä menetelmä? Mitä ongelmia siihen liittyy?

Yleistäminen ja laadullinen tutkimus

Kaikki me sosiologiaa opiskelleet tiedämme, että pienehköjä, ei-satunnaisesti valittuja kohdejoukkoja koskevien laadullisten tutkimusten tulosten yleistäminen laajempiin populaatioihin on ongelmallista. Jotkut laadulliset tutkijat katsovat, että yleistäminen ei edes kuulu laadullisen tutkimuksen tehtäviin. Käytännössä kuitenkin myös laadullista tutkimusta tekevät melkein aina esittävät tuloksistaan yleistäviä väitteitä. Joskus yleistäminen on implisiittistä -- tutkija ei selkeästi tiedosta yleistävänsä tuloksiaan tai ei ainakaan tuo tätä ilmi. Kaksi brittitutkijaa, Geoff Payne ja Malcolm Williams, julkaisivat *Sociology*-aikakauskirjassa artikkelin *Generalization in Qualitative Research* (*Sociology* 39:2, 295-314), joka kaikkien laadullista tutkimusta tekevien kannattaisi mielestäni lukea. Artikkelin on saatavissa Nelli-portaalin kautta. Artikkelissa tekijät argumentoivat, että tietynlainen maltillinen (moderatum) yleistäminen on ihan paikallaan ja tarpeellista kvalitatiivisessa tutkimuksessa, mutta yleistämisen tulisi olla pohdittua ja tietoista. He havainnollistavat ajatuksiaan tutkimalla vuonna 2003 *Sociology*-lehdessä julkaistuja laadullista tutkimusta

raportoivia artikkeleja. Yhtä lukuun ottamatta kaikissa oli yleistyksiä ja vain harvassa niitä oli esitetty pohditusti ja tietoisesti, eli parantamisen varaa tutkijoiden käytännössä oli. Kirjoittajat ovat hyvin tietoisia, että heidän yhden näytteen pohjalta tekemänsä yleistys laadullisesta tutkimuksesta voi olla korkeintaan maltillinen, ja toivovat, että tulosta tarkasteltaisiin muilla vastaavilla näyteaineistoilla. Kiinnostavan ja ammattikuntamme kannalta hyödyllisen gradun voisi tehdä toistamalla tutkimus käyttäen aineistona Sosiologia-lehden artikkeleja. Miten suomalaisessa laadullisessa tutkimuksessa yleistetään ja miten tietoisesti tätä tehdään? Gradun viitekehystenä voisi olla metodologinen keskustelu yleistämisestä.

”Lumipallo-otanta”: muodot, edut ja ongelmat.

Laadullisissa haastattelututkimuksissa usein käytetään tutkittavien hankkimiseksi menetelmää, jota kutsutaan lumipallo-otannaksi (snowball sampling). Sitä voi tosin käyttää myös tilastollisessa tutkimuksessa. Kysymyksessä on näytteen poimimisen tapa, jossa haastateltava joukko koostuu haastateltavien itsensä ehdottamista henkilöistä. Tutkijalla on siis aluksi tiedossaan joku tai joitakin tutkimukseen sopivia haastateltavia, ja heiltä kysytään, keitä muita voisi tutkimukseen haastatella. Näiltä kysytään suostuvatko he haastatteluun, ja jos suostuvat, heiltä haastattelun lopuksi kysytään, tuntevatko he muita mahdollisia vastaajia. Näin siis lumipallo pyörä -- jos pyörä. Kun haastateltavilta saatava informaatio alkaa kylläntyä (saturoutua), eli asiat alkavat toistua, voidaan lumipallon pyörittäminen lopettaa. Lumipallo-otantaa on suositeltu erityisesti vaikeasti tavoitettavien tutkimusjoukkojen, esimerkiksi huumeitten käyttäjien tai asunnottomien, tutkimuksessa -- mutta usein siihen joudutaan turvautumaan tutkittaessa periaatteessa helposti tavoitettavia populaatioita. Lumipallo-otantaa on montaa lajia ja sen käytön eduista ja ongelmista on keskusteltu verrattain laajasti. Gradu, jossa tarkastellaan menetelmän muotoja, ongelmia ja mahdollisuuksia, olisi mitä hyödyllisin alan kannalta.